

Van de redactie – Redactioneel

In 1827 en 1842 liet de Italiaanse auteur Alessandro Manzoni twee verschillende versies van zijn monumentale historische roman *I promessi sposi* (*De verloofden*) verschijnen. Daarin maakt hij op een ingenieuze manier gebruik van het literaire procedé van het gevonden manuscript om niet alleen een liefdesverhaal te vertellen, maar ook een breed en goed gedocumenteerd panorama te schetsen van het vroeg-zeventiende-eeuwse Lombardije, dat werd geteisterd door oorlog, honger en pest. Hij volgt onder meer een Milanese proviandmeester die ervan wordt verdacht de broodprijzen bewust hoog te hebben gehouden en daarom door een woedende massa wordt opgejaagd. In ‘het veiligste en meest verborgen schuilhoekje’ van zijn zolder hoort de proviandmeester het lawaai van de woedende massa aanzwellen. ‘En dan’, zo klinkt het in de vertaling van Fons Winkelmans uit 1992, ‘als buiten zichzelf, de tanden opeengeklemd en met gefronst gelaat, stak hij armen en vuisten omhoog, als wou hij de poort dichthouden. Wat hij trouwens precies deed, kunnen we niet weten, daar hij alleen was; en de geschiedschrijving is genoodzaakt ernaar te raden. Een geluk dat zij het gewoon is’.

We zijn intussen bijna twee eeuwen verder, en in die tijd heeft de geschiedschrijving zich diepgaand en op de meest diverse manieren verwetenschappelijkt. Echter, naar wat historische actoren binnen de beslotenheid van hun privé-vertrekken dachten en deden, heeft zij vandaag doorgaans nog altijd het raden. Tot voyeurisme lenen historische bronnen zich doorgaans nauwelijks. Zelfs egodocumenten bieden in dat opzicht slechts een onrechtstreeks en gefragmenteerd beeld. Dit is vermoedelijk één van de belangrijkste redenen waarom vele historici ook vandaag bij voorkeur het publieke domein exploreren. Het voorliggende nummer van *BMGN – Low Countries Historical Review* toont hoe veelvormig en veranderlijk dit domein kan zijn. Op zeer uiteenlopende wijzen tonen de bijdragen hoe in de publieke sfeer machtsrelaties worden bevestigd, gewijzigd of gecontesteerd.

Nathan van Kleij belicht in zijn artikel hoe de stadhuisen van Gouda en Leiden tijdens de vijftiende en zestiende eeuw relatief open gebouwen waren, waar ‘de straat’ gemakkelijk binnendrong en waar de stedelijke elites in interactie traden met de bevolking. De bedreiging die hiervan uitging voor de bestaande hiërarchieën trachtte men niet alleen met behulp van gedragsregels, maar ook van concrete materiële afbakeningen te bezweren. Tot die conclusie komt de auteur onder meer met behulp van 3D-reconstructies van de ruimtelijke indeling in deze gebouwen die cruciaal waren voor de vroegmoderne machtsuitoefening en rechtspraak.

Ook Karen Lauwers begeeft zich in de tempels van de macht. Zij kijkt daarbij niet naar het stedelijke, maar wel naar het nationale niveau dat tijdens de hedendaagse periode steeds meer de hoofdrol voor zich opeiste. Zo komt ze als vanzelf terecht in de plaatsen waar zich tijdens de negentiende en twintigste eeuw de processen van volksvertegenwoordiging voltrokken: de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordiging en de Tweede Kamer van de Nederlandse Staten-Generaal. Anders dan Van Kleij besteedt Lauwers geen aandacht aan de materialiteit en ruimtelijkheid, wel aan de discursiviteit van deze instellingen.

Meer bepaald gaat ze na hoe het concept ‘democratie’ functioneerde binnen de discussies die in beide landen – op verschillende tijdstippen – werden gehouden over de invoering van de evenredige vertegenwoordiging. Hoe zou deze de relatie tussen meerderheid en minderheden doen evolueren – en over welke minderheden ging het dan? De antwoorden die op deze vragen werden geformuleerd bevestigen dat binnen de Lage Landen heel uiteenlopende nationale politieke culturen tot ontwikkeling kwamen.

De laatste bijdrage handelt niet over lokale of nationale, maar over intercontinentale machtsrelaties. Zij doet dat vanuit een biografische insteek. In zijn recensieartikel houdt Jan Breman het recente proefschrift van Hans van der Jagt over de koloniale politiek van A.W.F. Idenburg tegen het licht. Hij komt tot de conclusie dat Van der Jagt Idenburg onterecht heeft afgeschilderd als een ‘milde kolonisator’, die ondanks zijn soms harde optreden de ontwikkeling van de Indonesische bevolking ter harte nam. Breman stelt daar een meer kritische lezing tegenover, niet alleen van het optreden van Idenburg, maar ook van de ethische politiek als zodanig en meer bepaald van de orthodox-protestantse variant ervan. Achter de ‘beschavende’ retoriek van haar pleitbezorgers school immers een harde logica van kapitalistische exploitatie. Het debat over deze biografie en over de ethische politiek is hiermee vanzelfsprekend niet afgerond.

Wij wensen onze lezers zoals steeds veel leesplezier en historische inzichten toe, en durven te hopen dat ze deze laatste ook met zich zullen meedragen wanneer zij het publieke terrein van vandaag en morgen betreden.

Namens de redactie,

MARNIX BEYEN

From the Editors – Editorial

In 1827 and 1842 the Italian author Alessandro Manzoni published two different versions of his monumental historical novel *I promessi sposi* (*The betrothed*). In this work he ingeniously used the literary procedure of the manuscript found not only to relate a love story but also to sketch a broad and well-documented panorama of early-seventeenth-century Lombardy, which was ravaged by war, hunger and the plague. The characters he traces include a Milanese store keeper suspected of deliberately keeping bread prices high and as a result being chased by an irate mob. Cowering in ‘the safest and best concealed corner’ in his attic, the store keeper listened, as the noise from the angry mob became louder and louder. ‘And then’, reads the translation by Fons Winkelmanns from 1992, ‘as if beside himself, teeth clenched and deeply frowning, he raised his arms and fists, as if trying to keep the gate closed. We have no way of knowing exactly what he did, as he was alone; and historiography can only guess. A lucky thing she is used to.’

Nearly two centuries have passed, during which historiography has become more scholarly, both in depth and in the greatest possible diversity of ways. To this day, however, what historical actors thought and did within the seclusion of their personal sphere is still largely subject to conjecture. Historical sources generally do not lend themselves to voyeurism. Even ego documents convey only an indirect and fragmented impression in that

respect. This is presumably one of the main reasons why in this day many historians prefer to explore the public domain. The present issue of *BMGN – Low Countries Historical Review* reveals how multifaceted and variegated this domain can be. The contributions demonstrate in very different ways how power relations are confirmed, changed or contested in the public sphere.

In his article Nathan van Kleij describes how in the fifteenth and sixteenth centuries the city halls of Gouda and Leiden were relatively open buildings, to which ‘the street’ easily gained access, and where municipal elites interacted with the populace. Efforts were made to defuse the resulting danger to existing hierarchies not only through codes of conduct but also with concrete material demarcations. The author reaches that conclusion in part by means of 3D reconstructions of the spatial layout in these buildings, which were crucial for the exercise of power and administration of justice in the early-modern period.

Karen Lauwers also ventures into the temples of power. In doing so, she explores the national – rather than the municipal – level, which claimed continuously greater prominence during the contemporary period. This takes her automatically to the sites where popular representation processes took place during the nineteenth and twentieth centuries: the Belgian House of Representatives and the House of Representatives of the Dutch States General. Unlike Van Kleij, she does not consider material and spatial aspects but examines the discursive nature of these institutions. More specifically, she studies how the concept of ‘democracy’ functioned within the debates conducted in both countries – at different points in time – about introducing proportionate representation. How would it lead this relationship between majority and minorities to evolve – and which minorities were concerned? The answers formulated in response to these questions confirm that a very wide range of national political cultures emerged within the Low Countries.

The final contribution does not address local or national power relations but shifts the focus to intercontinental ones. It does so from a biographical perspective. In his review article, Jan Breman analyses Hans van der Jagt’s recent PhD thesis about the colonial policy of A.W.F. Idenburg. He concludes that Van der Jagt has incorrectly depicted Idenburg as a ‘mild colonising force’, who despite his at times harsh actions was genuinely concerned about the development of the Indonesian population. Breman counters with a more critical interpretation of not only the conduct of Idenburg, but also of the ethical policy as such, and more specifically of the conservative Protestant current thereof. After all, the ‘civilising’ rhetoric of its advocates embodied a rigid logic of capitalist exploitation. Understandably, this does not conclude the debate about this biography and the ethical policy.

We hope, as always, that our readers will enjoy this issue and will glean historical insights, which we look forward to them bringing along into the public arena today and tomorrow.

On behalf of the editors,

MARNIX BEYEN